

Muz., 2022(63): 9-14
Rocznik, eISSN 2391-4815

data przyjęcia – 02.2022
data recenzji – 03.2022
data akceptacji – 04.2022
DOI: 10.5604/01.3001.0015.8458

„PIERWSZE PRYWATNE” MUZEUM W PRL (60 LAT MUZEUM REGIONALNEGO W BARLINKU, CZ. 1)

‘THE FIRST PRIVATE MUSEUM’ IN COMMUNIST
POLAND (60 YEARS OF THE REGIONAL MUSEUM
IN BARLINEK, P. 1)

Radosław Skrycki

Uniwersytet Szczeciński
ORCID 0000-0002-6710-4774

Abstract: The paper discusses the establishment and the first decade of the operation of a small regional museum in Western Pomerania and one of the first in the region: in Barlinek. It provides an example of an institution whose operation over the years was based on the energy of two subsequent managers. Supported merely marginally by local-government institutions, they ran and developed one of the few of the type cultural institutions in the region. From the beginning of the Barlinek institution’s operation (founded in

1961), it stood out as the ‘first private’ museum in Poland, this emphasized not merely by the local, but also national press. When running the Museum, its founder Czesław Paśnik did not stop his social and political activism, focusing mainly on heritage preservation and promotion of the regional history. The only shadow cast on this period of his activity is Paśnik’s collaboration with the Security Service, SB, however, as documents reveal, he consented to do so in order to provide financing for the Museum.

Keywords: museology in Western Pomerania, Museology in the Lubusz Land, Barlinek Museum, Barlinek’s history.

Wstęp

Tytuł niniejszego artykułu nie jest przypadkowy, nie wynika on także z aspiracji barlineckiego muzeum do bycia wyjątkową placówką na mapie zachodniopomorskiego muzealnictwa. Został zainspirowany notatką prasową, która ukazała się w 1963 r. najpierw w prasie ogólnopolskiej, a za

nią została podchwycona przez pismo regionalne¹. Jeszcze w 1967 i 1970 r. pisano o barlineckim muzeum jako inicjatywie prywatnej². Przyjęcie takiego modelu organizacyjnego nie było w powojennej Polsce zwyczajne, o czym świadczy ustawa o przymusowym upaństwowieniu wszystkich muzeów, uchwalona w 1950 r.³ Jak widać, dekadę później sytuacja

wciąż się nie poprawiła, ale muzea te traktowano już jako ciekawostkę, być może znak nowych czasów, ale nie ideologicznego wroga. Muzeum w Barlinku zostało założone jako Izba Pamiątek w grudniu 1961 r. przez miejscowego działacza społecznego, regionalistę i samorządowca – Czesława Paśnika.

Postać założyciela jest niezwykle ciekawa. W jego biografii krzyżują się bowiem tragiczne losy robotników przymusowych, pierwszych gospodarzy tzw. Ziem Odzyskanych i działaczy kultury, którzy własnymi siłami, praktycznie bez wsparcia władz terytorialnych, budowali od zera polskie dziedzictwo historyczne na Pomorzu Zachodnim.

Czesław Paśnik urodził się 14 stycznia 1919 r. w Płońsku⁴. Tu w 1935 r. skończył szkołę podstawową, po czym rozpoczął naukę w trzyletniej szkole zawodowej, jednocześnie zarabiając na życie jako ślusarz-mechanik. Wybuch wojny zastał go w Warszawie, gdzie pracował w Państwowych Zakładach Inżynierii. W czerwcu 1940 r. podczas ulicznej łapanki został aresztowany i jako robotnik przymusowy trafił na Pomorze. Tu początkowo pracował jako robotnik rolny w Rzepnowie k. Pyrzyc (niem. Repenow), jednak na własną prośbę został w 1942 r. przeniesiony do samych Pyrzyc, gdzie zatrudniono go w prywatnym warsztacie remontowym i jako monter objeżdżał cały powiat. Gdy zimą 1945 r. do granic Pomorza zbliżał się front, Paśnik postanowił rowerem (!) uciec przed walkami w głąb Rzeszy (Meklemburgia). To właśnie tam doznał „wyzwolenia” przez czerwonarmistów i to stamtąd powrócił do Pyrzyc⁵. Od sierpnia 1945 r. przebywał w Barlinku, gdzie niemal od razu dał się poznać jako animator życia kulturalnego, zaangażowany w tworzenie harcerstwa, pracę w samorządzie oraz turystykę. Od 1965 r. pełnił funkcję społecznego opiekuna zabytków. Był wielokrotnie nagradzany, m.in. przez wojewodę szczecińskiego za działalność kulturalną i naukową (26 kwietnia 1974 r.), władze miasta i powiatu oraz organizacje społeczne. 31 stycznia 1978 r., a więc tuż przed odejściem na emeryturę, w plebiscycie Szkoły Podstawowej nr 1 im. T. Kościuszki został wybrany Najpopularniejszym Mieszkańcem Barlinka.

Niestety, z niewiadomych przyczyn przejście przez niego na emeryturę odbyło się w napięciu czy wręcz konflikcie z władzami miasta. Ze względu na stan zdrowia Paśnik zwrócił się pismem z 10 października 1978 r. do Urzędu Miasta i Gminy w Barlinku o wyrażenie zgody na wcześniejsze odejście na emeryturę⁶. Podanie zostało rozpatrzone pozytywnie i 1 marca 1979 r. Czesław Paśnik zakończył pracę zawodową. Pozostały jednak niewyjaśnione kwestie finansowe, a mianowicie wypłacenie ekwiwalentu za urlop za rok 1979. Urząd w Barlinku sprawy tej nie załatwił i dlatego w październiku 1979 r. Paśnik skierował stosowną skargę do Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wielkopolskim⁷. Interwencja wyższej instancji okazała się skuteczna – oprócz zaległego urlopu Paśnik miał otrzymać również „nagrodę gratyfikacyjną”⁸.

Ze skargi pisanej przez Czesława Paśnika do Gorzowa porbrzmiewa nuta wielkiego rozczarowania i smutku. Twórca barlineckiego muzeum czuł się wyraźnie niedoceniony i osobiście urażony brakiem jakiegokolwiek odpowiedzi władz miasta na swoje podanie. Wyraźnie zaznaczał, że *cały swój dorobek przekazał nieodpłatnie na rzecz miasta* – kroniki, wycinki prasowe i archiwalia, gromadzone przez wiele lat oraz – co istotne – *kpl. [komplet] eksponatów muzealnych o dużej wartości historycznej*. Niestety, niektóre muzealia Paśnik zabrał ze sobą, odchodząc z muzeum. Jak duża to

była część kolekcji i co dokładnie, nie zostało nigdzie zapisane. Wiadomo natomiast, że znajdowały się tam numizmaty i biała broń. Zmarł w 1981 r.

Przyszły biograf Czesława Paśnika (a człowiek ten zdecydowanie zasługuje na swoją biografię) będzie w tej dobrej sytuacji, że pozostał po barlineckim muzealniku bogaty zasób dokumentów. On sam napisał kilka autobiografii i wspomnień, przechowywanych w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie⁹, Archiwum Państwowym w Szczecinie¹⁰ oraz archiwum Muzeum Regionalnego w Barlinku. W tej ostatniej instytucji znajdziemy również kroniki miasta prowadzone przez Paśnika i wycinki prasowe dotyczące zarówno Barlinka, jak i muzeum. Nie ma tam jednak informacji o najbardziej wstydliwym epizodzie z jego życia, a mianowicie o współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa (SB).

W Oddziałowym Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie przechowywana jest teczka (niestety częściowo wybrakowana w 1990 r.) dotycząca prowadzenia lokalu kontaktowego (LK) w Barlinku w latach 1968–1978 o krypt. „LM-4”¹¹. Sprawa kandydata LK została zainicjowana we wrześniu 1969 r. przez ppor. SB R. Salaka z Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Myśliborzu, znającego osobiście Czesława Paśnika. Zapewne przez wzgląd na tę znajomość to właśnie na niego padł wybór. A potrzeby SB wówczas były ogromne: *Wytypowanie kandydata na L.K. uzasadniam koniecznością operacyjną. Jednostka nasza posiada na terenie Barlinka jeden lokal L.K., który ze względu na liczną posiadaną na tym terenie sieć t.w. [tajnych współpracowników – R.S.] jest niewystarczający. Ponadto planowane jest pozyskanie dalszych jednostek t.w. Odbywanie spotkań na wolnym powietrzu słyca pracę z agenturą, ogranicza możliwości systematycznego szkolenia t.w. Posiadanie L.K. umożliwi lepsze wykorzystanie posiadanej agentury i pełniejszą konspirację odbywanych spotkań*¹². Na marginesie należy dodać, że gdy rezygnowano ze współpracy z Paśnikiem po dziewięciu latach, argumentem było m.in. to, *iż na terenie Barlinka na razie nie zachodzi potrzeba [dalszego korzystania z lokalu – R.S.] ze względu na znikomą ilość źródeł [informacji, a więc t.w. – R.S.]*¹³.

Początkowo lokal kontaktowy stanowiło prywatne mieszkanie Paśnika. W lutym 1973 r. miejscem kontaktowym (na tych samych zasadach) stało się biuro muzeum¹⁴. Po zakomunikowaniu chęci przejścia na emeryturę (styczeń 1979) Paśnik zaproponował, by SB wciąż użytkowała jego prywatne mieszkanie, jednak na tę propozycję nie przystano i współpracę zakończono.

Można zadać sobie pytanie, co leżało u podstawy decyzji Czesława Paśnika – osoby dobrze ustosunkowanej w mieście, aktywnej społecznie i „niepartyjnej” (należał do satelickiego wobec Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej Stronnictwa Demokratycznego)? Musiał przecież zdawać sobie sprawę z co najmniej niechętnego postrzegania przez ogół społeczeństwa tak funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa, jak i – a może przede wszystkim – współpracujących z nimi obywateli. Wydaje się, że główną (jeśli niejedyną) motywacją były tu pieniądze. Za współpracę Paśnik otrzymywał 300 zł miesięcznie (w wypłatach kwartalnych). Dla porównania siły nabywczej: pierwszym wydatkiem związanym z wyposażeniem czy raczej adaptacją mieszkania Paśnika na lokal kontaktowy był zakup *imbryka elektrycznego typ I-75 wraz ze sznurem elektrycznym*¹⁵ za 273 zł.

Jak stwierdzono w charakterystyce przygotowanej na potrzeby sprawy, *wynagrodzenie jakie będzie otrzymywał polepszy w pewnym stopniu jego sytuację materialną bowiem z własnych funduszy zakupuje on eksponaty do muzeum regionalnego. Stanowi to jego „hobby”*¹⁶. Ostrożnie można zatem wysunąć hipotezę, że podstawą decyzji Czesława Paśnika o współpracy z SB stanowiła przede wszystkim zła sytuacja materialna (brak czajnika!), spowodowana przeznaczaniem całego swojego dochodu na ciągłe doposażanie muzeum. Nigdy nie założył on rodziny, poza spuścizną muzealną nie zostawił żadnego majątku, a samo muzeum było dla niego tym, czemu poświęcał czas i pieniądze.

Od Izby Pamiątek do muzeum

Muzeum, a w zasadzie Izba Pamiątek działała od początku grudnia 1961 r. W *Kronice miasta Barlinka* Czesław Paśnik napisał: *W dniu 8 grudnia 1961 r. otwarto tzw. „Izbę Pamiątek” – czyli zaczątek przyszłego muzeum regionalnego m. Barlinka*¹⁷. Już ten krótki passus pokazuje, że myślał on o przejściowym charakterze Izby, planując w przyszłości otwarcie muzeum. Niezależnie od tego niemal od samego początku używał określenia „muzeum” dla swojej placówki, co prowokowało m.in. zapomnienia ze strony Muzeum Narodowego w Szczecinie. Ta hiperbolizacja nazwy niewielkiej przecież instytucji w wypowiedziach działacza społecznego powracała niejednokrotnie.

Przez pierwszych kilka miesięcy Izba mieściła się w prywatnym mieszkaniu Paśnika przy ul. Wylotowej 7. Początkowo zbiór – dość przypadkowy – obejmował wszelkie pamiątki związane z historią miasta, głównie tą najnowszą, ale i okazjonalne znaleziska z okolicy (m.in. numizmaty). 20 lipca 1962 r. Izba (wtedy nazywana „muzealną”) przeniosła się do nowego pomieszczenia przy ul. Niepodległości 64, przyznanego przez Prezydium Miejskiej Rady Narodowej (MRN). Na jej otwarcie przybyli przedstawiciele władz miasta oraz Muzeum Pomorza Zachodniego (późniejszego Narodowego) w Szczecinie.

W pierwszym okresie działalności (do początku lat 70. XX w.) placówka była czynna jedynie w środy i soboty w godz. 17.00–19.00. Wynikało to z zobowiązań zawodowych jej twórcy, który dopiero po godzinach pracy mógł ją otwierać i przyjmować zwiedzających. W specjalnych sytuacjach można było umówić się na inny termin, a w latach 1963–1965 organizowano „Dni” *niedzielnich zwiedzań „Izby” dla społeczeństwa miasta*. Z tej formy skorzystało w tym czasie 1300 osób¹⁸. Ze względu na niewielkie pomieszczenie możliwości wystawiennicze były mocno ograniczone, jednak aktywność Izby wykroczyła poza jej progi. Przykładowo w maju 1964 r. Paśnik oraz jego Izba Muzealna i Archiwum (kolejna mutacja nazwy) współorganizowali spotkanie z pionierami Barlinka z okazji XX-lecia PRL w tzw. Sali Leśnika (Klubie Robotniczym) Barlineckich Zakładów Przemysłu Drzewnego¹⁹.

Według słów Paśnika ówczesne zbiory pochodziły z jego aktywności „w terenie” i pozyskiwania pamiątek od społeczności lokalnej. Główny nacisk położył na dokumentowanie okresu po 1945 r., który w jego zamierzeniu najbardziej przemawiał do mieszkańców i turystów. Zresztą zwrócenie się do tych ostatnich leżało u podstawy powołania Izby. Od samego początku Paśnik widział nierozdzielny korelację między turystyką a ochroną dziedzictwa kulturowego. Dawał temu wyraz wielokrotnie, m.in. gdy jako społeczny

opiekun zabytków kierował do Społecznej Komisji Opieki nad Zabytkami Ziemi Szczecińskiej w Szczecinie meldunki o stanie zabytków w Barlinku i okolicy. Na początku lat 70., w końcowym okresie funkcjonowania Izby, gdy Barlinek miał ok. 7 tys. mieszkańców, odwiedziło ją w sezonie wakacyjnym (czerwiec–wrzesień 1972) ponad 3 tys. osób²⁰. Niewątpliwie wynikało to z dużego ruchu turystycznego w tej wypoczynkowej miejscowości oraz zainteresowania turystów dziejami miasta.

Przełomem w działaniu placówki Paśnika było „powołanie” w miejsce Izby Pamiątek Muzeum Regionalnego. Jak wspominała Romana Kaszczyk, artystka i działaczka Towarzystwa Miłośników Barlinka (TMB), po wyborach nowego zarządu tej organizacji w 1970 r. *rozpoczęto batalię o (...) zalegalizowanie zbiorów Czesława Paśnika oraz lokal i etat dla muzeum*²¹. W wypowiedzi tej wyraźnie pobrzmiewa nuta zniecierpliwienia wobec stanu tymczasowości (bo mimo szumnego używania określenia „muzeum” wszyscy zdawali sobie sprawę, że jedna izba w piwnicach biblioteki nie wyczerpuje ambicji Paśnika oraz wszystkich innych zainteresowanych) trwającego niemal dekadę. Zintensyfikowano zatem działania na rzecz przekwalifikowania Izby Pamiątek w Muzeum Regionalne.

Ważnym dokumentem obrazującym ten proces jest sprawozdanie z wizytacji przeprowadzonej 2 grudnia 1971 r. przez dyrektora Muzeum Narodowego w Szczecinie dr. Władysława Filipowiaka w Barlinku i Myśliborzu²². Po raz pierwszy bowiem został tu sformułowany „urzędowy” postulat o konieczności zmiany statusu prawnego placówki Paśnika: *Baza lokalowa, a zwłaszcza materiałowa (eksponaty) dojrzała do momentu, by w Barlinku powołać Muzeum Regionalne*. Dalej można przeczytać: *Wobec powyższej sytuacji oraz rzeczywistym skutkiem działalności społecznej, Muzeum Narodowe w Szczecinie proponuje utworzenie placówki Muzeum Regionalnego w Barlinku, począwszy od połowy 1972 r. i przyznanie etatu na ten cel w wysokości 2.500-zł. (Kierownika – pracownika naukowego z wyższym wykształceniem) oraz odpowiedniej nagrody dla ob. Czesława Paśnika, twórcy tej placówki*. Zatem w zamysle Filipowiaka to nie Paśnik miał kierować nowo powstałą placówką (ten nie zdobył wykształcenia wyższego). Mowa o tym zresztą w innym miejscu: *Od półrocza 1972 r. istnieje wyjątkowa możliwość obsadzenia tej placówki przez fachowca (absolwentkę Uniwersytetu Poznańskiego, której mąż jest ekonomistą i w Barlinku znajdzie dobrą pracę)*. Niestety, nazwisko owej absolwentki w piśmie nie pojawiło się, wyraźnie jednak widać, że przekształcenie Izby Pamiątek w Muzeum Regionalne wiązać się miało ze zmianami personalnymi.

Najprawdopodobniej decyzję w tej sprawie MRN podjęta 1 stycznia 1973 r. Tak przynajmniej wynika z pisma przesłanego przez Paśnika do Muzeum Narodowego w Szczecinie²³, tak też zapisał to sam zainteresowany w swojej *Kronice*, wspominając jednocześnie, że wiązało się to z uetatowaniem jego – dotąd wolontariackiej – pracy²⁴. Tymczasem w „Jantarowych Szlakach” ten sam autor pisał, że etatowym pracownikiem (kierownikiem) Muzeum został dokładnie rok wcześniej. Jeszcze więcej zamieszania wprowadza *Kronika XXX-lecia Barlinka*, również umieszczona w tymże numerze „Jantarowych Szlaków”, autorstwa... Czesława Paśnika. Tutaj o przejściu przez niego funkcji dyrektora Muzeum nie ma w ogóle mowy, za to pod datą 22 kwietnia 1972 r. znajduje

się informacja o otwarciu nowego lokalu Muzeum²⁵. Kropkę na „i” postawił 22 strony dalej Czesław Piskorski, który, charakteryzując postać Paśnika, podawał, że aktualny (na rok 1975) lokal Muzeum otrzymało w 1971 r.²⁶ Wydaje się, że właściwa jest informacja o tym, że Izba została przekształcona w Muzeum w styczniu 1973 r., zaś nowy lokal Paśnik (już jako etatowy kierownik Izby Pamiątek od stycznia 1972) dostał rok wcześniej w kwietniu. Informacja Piskorskiego to po prostu błąd. Takie początki Muzeum potwierdza m.in. notatka w „Głosie Szczecińskim”: *Z jego [Czesława Paśnika – R.S.] inicjatywy powstała przed kilkunastu laty w Barlinku tzw. izba pamiątek, przekształcona z początkiem bieżącego [1973] roku w Muzeum Regionalne*²⁷.

Wraz z przekwalifikowaniem Izby w Muzeum pojawiła się sprawa statutu nowej placówki. Został on opracowany w Muzeum Narodowym w Szczecinie i przesłany w październiku 1973 r. do MRN w Barlinku²⁸. Rada zaakceptowała projekt, nie wnosząc żadnych zmian i uchwałą z dnia 20 listopada nadała Muzeum w Barlinku statut. W myśl dokumentu placówka była organizacyjnie podporządkowana Prezydium MRN w Barlinku, merytorycznie zaś Muzeum Narodowemu w Szczecinie. Za jej działalność odpowiadał kierownik, któremu do pomocy przewidziano dwóch pracowników merytorycznych oraz sprzątaczkę. Określony

w statucie profil działalności pokrywał się z dotychczasową aktywnością Paśnika, a był reprezentowany przede wszystkim przez zbiory archeologiczne, numizmatyczne i historyczne. Stworzono zatem niewielkie regionalne muzeum, którego działalność i praca powinny (co także zapisano w statucie) uzupełniać się z działalnością muzeum w powiatowym Myśliborzu.

Przywołany wyżej (zob. przyp. 23) napominający głos ze strony Muzeum Narodowego w Szczecinie, że każde muzeum winno być powoływane przez odpowiedniego ministra, świadczy z jednej strony o dużych ambicjach Paśnika, a z drugiej o dość niewielkim jego zainteresowaniu (a może po prostu orientacji?) sprawami biurokratycznymi wykraczającymi poza powiat, a związanymi z działalnością muzealniczą. Dowodzi tego również fakt, że w publikowanych corocznie w „Materiałach Zachodniopomorskich” sprawozdaniach, kierowanych przez zachodniopomorskie muzea do Szczecina, próżno by szukać tych z Barlinka. Wydaje się zatem, że działalność Czesława Paśnika, choć wyróżniająca się w skali województwa, od początku miała charakter prywatny. To „niedopilnowanie spraw” w pewnym sensie widać także obecnie – Muzeum w Barlinku wciąż nie posiada autonomii organizacyjnej oraz prawnej i działa w strukturze Barlineckiego Ośrodka Kultury.

Streszczenie: Artykuł podejmuje tematykę powstania i pierwszej dekady działalności niewielkiego muzeum regionalnego na Pomorzu Zachodnim i jednego z pierwszych w regionie – w Barlinku. Stanowi ono przykład placówki, której funkcjonowanie przez lata opierało się na energii dwóch kolejnych kierowników. Z niewielkim wsparciem władz samorządowych prowadzili oni i rozwijali jedną z nielicznych w regionie tego typu instytucji kultury. W początkowym okresie działalności barlineckie muzeum wyróżniało to, że niemal od samego początku (założone w

1961 r.) określano je jako „pierwsze prywatne” muzeum w Polsce, co podkreślała prasa nie tylko regionalna, ale i ogólnopolska. Twórca placówki, Czesław Paśnik, przez cały okres prowadzenia muzeum był aktywnym działaczem społecznym i politycznym, szczególnie czynnym na polu ochrony zabytków i popularyzowania historii regionalnej. Cieniem na ten okres jego działalności kładzie się współpraca ze Służbą Bezpieczeństwa, jednak – jak wynika z dokumentów – została ona podjęta z chęci sfinansowania działalności muzeum.

Słowa kluczowe: muzealnictwo na Pomorzu Zachodnim, muzealnictwo na Ziemi Lubuskiej, Muzeum w Barlinku, historia Barlinka.

Przypisy

- ¹ Pierwsza, bardzo krótka wzmianka zamieszczona została w „Expressie Wieczornym” (*Tylko Barlinek posiada prywatne muzeum*, 9 II 1963, nr 33), druga – w „Kurierze Szczecińskim” („*Prywatne*” hobby Czesława Paśnika, 17-18 III 1963, nr 64). Tutaj dodano, że jest to *prywatne, jedyne w województwie muzeum regionalne*.
- ² *Prywatne muzeum*, „Wrocławski Tygodnik Katolików” 10 IX 1967; *Prywatne muzeum dokumentów polskości*, „Słowo Powszechne” 17 VIII 1970, nr 196. W tym drugim przypadku artykuł (anonimowy) jest dość obszerny, ale stracił aktualność trzy lata przed publikacją.
- ³ F. Midura, *Rozwój muzealnictwa w okresie czterdziestolecia PRL*, „Muzealnictwo” 1986, nr 33, s. 5.
- ⁴ Obszerny biogram C. Paśnika zob. S. Rewers, G. Przybylski, *Śladami pionierów Barlinka*, E.H. Dzierbunowicz (red.), Piła 2019, s. 274-276.
- ⁵ Część reemigrantów, którzy w 1945 r. próbowali wrócić do kraju z robót przymusowych czy obozów jenieckich, była przymusowo osiedlana na tzw. Ziemiach Odzyskanych. *Zatrzymywani przez działające na tym terenie komendantury i jednostki radzieckie oraz tworzącą się polską administrację, kierowani byli m.in. do gospodarstw rolnych z zaleceniem natychmiastowego przystąpienia do prac polowych*. K. Rembacka, *Początek. Polscy mieszkańcy Mętna w 1945 r.*, „Rocznik Chojeński” 2020, t. 12, s. 22.
- ⁶ Archiwum Muzeum Regionalnego w Barlinku (dalej: AMRB), Pismo Cz. Paśnika do Urzędu Miasta i Gminy Barlinek z 10 października 1978, sygn. 1116/XV/2/17.
- ⁷ Skarga i jako załącznik kopia pisma do UMiG w Barlinku w zbiorach Muzeum Regionalnego w Barlinku, brak sygn.
- ⁸ AMRB, Decyzja nr 5/79 Naczelnika Miasta i Gminy w Barlinku z dnia 29 października 1979, sygn. 1115/XV/2/16. Tu także odpowiedź z UW w Gorzowie Wlkp.
- ⁹ Były to wspomnienia napisane na konkurs „Dzieje szczecińskich rodzin w XX wieku” w lutym 1970 r.
- ¹⁰ Archiwum Państwowe w Szczecinie (dalej: APS), Zbiór Bogdana Frankiewiczza 1923-2003, sygn. 188, 227, 299.

- ¹¹ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie (dalej: AIPN Sz), Teczka LK/MK, sygn. IPN Sz 001/242.
- ¹² *Ibidem*, k. 6-7; także k. 50.
- ¹³ *Ibidem*, k. 71. Warto nadmienić, że w latach siedemdziesiątych tendencja do rozbudowy sieci TW utrzymywała się, z tym że weryfikacja przeprowadzona w 1975 r. w związku z reformą podziału administracyjnego kraju doprowadziła do krótkotrwałej redukcji o około 15 proc. Narastający od 1976 r. kryzys gospodarczy i aktywizacja środowisk opozycji politycznej sprawiły, że w drugiej połowie dekady liczba TW niemal się podwoiła. A. Dudek, A. Paczkowski, Polska, w: Czekiści. Organy bezpieczeństwa w europejskich krajach bloku sowieckiego 1944-1989, K. Persak, Ł. Kamiński (red.), Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2010, s. 439.
- ¹⁴ AIPN Sz, Teczka LK/MK, sygn. IPN Sz 001/242, k. 65.
- ¹⁵ *Ibidem*, k. 64.
- ¹⁶ *Ibidem*, k. 51.
- ¹⁷ C. Paśnik, *Kronika miasta Barlinka. Lata 1945-64. Cz. I* (dalej: Kronika I), w zbiorach Muzeum Regionalnego w Barlinku.
- ¹⁸ AMRB, Książka pamiątkowa założona celem wpisywania uwag i opinii społecznej – dn. 15 maja 1965, s. nlb.
- ¹⁹ Kronika I, s. 54.
- ²⁰ C. Paśnik, *Kronika miasta Barlinka. Część III. Od roku 1972 do roku 197* (brak ostatniej cyfry) (dalej: Kronika III), w zbiorach Muzeum Regionalnego w Barlinku.
- ²¹ R. Kaszczyk, *Towarzystwo Miłośników Barlinka 1969-2009. Fakty, wspomnienia, refleksje...*, Towarzystwo Miłośników Barlinka, Barlinek 2009, s. 11. Sam Paśnik na łamach „Jantarowych Szlaków” pisał, że od 1969 roku rozpoczęto starania o pozyskanie większego, jaśniejszego lokalu. C. Paśnik, *Barlineckie muzea*, „Jantarowe Szlaki” 1975, nr 5 (143), s. 11.
- ²² AMRB, Sprawozdanie z przeprowadzonej wizytacji Izby Pamiątek w Barlinku i Muzeum Regionalnego w Myśliborzu w dniu 2 grudnia 1971.
- ²³ *Ibidem*, Skoroszyt Kronikarstwo, seg. 2, teczką 5, Sprawy muzealnictwa w powiecie myśliborskim, s. 3. Informacja ta spotkała się z negatywnym przyjęciem ze strony Muzeum w Szczecinie: *Nic nam nie wiadomo o powołaniu Muzeum w Barlinku (...). Muzeum powołuje Minister Kultury i Sztuki i bez jego zatwierdzenia Muzeum w Barlinku formalnie nie istnieje. Ibidem*, Odpowiedź Witolda Szczepańca (wicedyrektora MNS) na pismo C. Paśnika. Więcej zob. R. Skrycki, *Czesława Paśnika diagnoza stanu muzealnictwa w powiecie myśliborskim (1973)*, „Civitas et Museum. Rocznik Muzeum Pojezierza Myśliborskiego w Myśliborzu” 2022, nr 1 (w druku).
- ²⁴ Kronika III, pod datą 1973. 28 sierpnia 1974 r. dyrektor Muzeum Narodowego w Szczecinie przesłał pismo do Urzędu Miasta i Gminy w Barlinku, w którym komunikował, iż ob. Czesław Paśnik powinien być zaszerogowany jako renowator w grupie uposaż. [enia] 11 (...) w wysokości uposażenia 3400 zł. *Miesięcznik*. APS, Muzeum Narodowe w Szczecinie (dalej: MNS), Nadzór i korespondencja z muzeami regionalnymi 1967-1979, sygn. 189.
- ²⁵ C. Paśnik, *Kronika XXX-lecia Barlinka (ważniejsze wydarzenia okresu powojennego)*, „Jantarowe Szlaki” 1975, nr 5 (143), s. 16.
- ²⁶ C. Piskorski, *Czesław Paśnik – regionalista*, „Jantarowe Szlaki” 1975, nr 5 (143), s. 38.
- ²⁷ (bros), *Propozycje godne zastanowienia – Muzeum Regionalne. Dla utrwalenia naszych dziejów*, „Głos Szczeciński” 5 IV 1973.
- ²⁸ APS, MNS, Nadzór i korespondencja z muzeami regionalnymi 1967-1979, sygn. 189, Pismo dyr. MNS do Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku, 29 października 1973. Tutaj także statut oraz decyzja MRN i ostateczna wersja dokumentu.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie
 Archiwum Muzeum Regionalnego w Barlinku
 Archiwum Państwowe w Szczecinie
 Muzeum Narodowe w Szczecinie
 Zbiór Bogdana Frankiewicz
 Książnica Pomorska w Szczecinie
 Teka Maria Flukowska. Muzeum w Barlinku
 Teka zagadnieniowa „Materiały dotyczące organizacji Sali Stefana Flukowskiego”
 Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim
 Teczka Muzeum Regionalne z Barlinku 1983–88
 Teczka Muzeum w Barlinku 1984–85
 Teczka Muzeum w Barlinku lata 1979–81

Opracowania

(bros), *Propozycje godne zastanowienia – Muzeum Regionalne. Dla utrwalenia naszych dziejów*, „Głos Szczeciński” 5 IV 1973.
 „Prywatne” hobby Czesława Paśnika, „Kurier Szczeciński” 17-18 III 1963, nr 64.
 Borysowska Agnieszka, *Z kolekcji domowych do zbiorów publicznych – księgozbiory pisarzy w Muzeum Literackim Książnicy Pomorskiej w Szczecinie*, „Prace Filologiczne. Literaturoznawstwo” 2019, nr 9 (12), cz. 2, s. 83-96.
 Dudek Antoni, Paczkowski Andrzej, *Polska, w: Czekiści. Organy bezpieczeństwa w europejskich krajach bloku sowieckiego 1944-1989*, Krzysztof Persak, Łukasz Kamiński (red.), Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2010, s. 393-468.
 Kaszczyk Romana, *Towarzystwo Miłośników Barlinka 1969-2009. Fakty, wspomnienia, refleksje...*, Towarzystwo Miłośników Barlinka, Barlinek 2009.
 Midura Franciszek, *Rozwój muzealnictwa w okresie czterdziestolecia PRL*, „Muzealnictwo” 1986, nr 33, s. 3-8.
 Paśnik Czesław, *Barlineckie muzea*, „Jantarowe Szlaki” 1975, nr 5 (143), s. 10-12.
 Paśnik Czesław, *Kronika XXX-lecia Barlinka (ważniejsze wydarzenia okresu powojennego)*, „Jantarowe Szlaki” 1975, nr 5 (143), s. 12-19.

Piskorski Czesław, *Czesław Paśnik – regionalista*, „Jantarowe Szlaki” 1975, nr 5 (143), s. 37-39.
Prywatne muzeum dokumentów polskości, „Słowo Powszechne” 17 VIII 1970, nr 196.
Prywatne muzeum, „Wrocławski Tygodnik Katolików” 10 IX 1967.
Rembacka Katarzyna, *Początek. Polscy mieszkańcy Mętna w 1945 r.*, „Rocznik Chojeński” 2020, t. 12, s. 19-28.
Rewers Stanisław, Przybylski Grzegorz, *Śladami pionierów Barlinka*, Ewa Halina Dzierbunowicz (red.), Piła 2019.
Różańska Mariola, *Muzeum Woldenbergczyków w Dobiegniewie*, „Rocznik Lubuski” 2005, t. 31, cz. 1, s. 134-144.
Skrycki Radosław, *Czesława Paśnika diagnoza stanu muzealnictwa w powiecie myśliborskim (1973)*, „Civitas et Museum. Rocznik Muzeum Pojezierza Myśliborskiego w Myśliborzu” 2022, t. 1 (w druku).
Słowiński Przemysław, *Ocalić pamięć. Muzeum Woldenbergczyków w Dobiegniewie – organizacja, działalność, zbiory*, „Język. Religia. Tożsamość” 2011, nr 5, s. 209-227.
Tylko Barlinek posiada prywatne muzeum, „Express Wieczorny” 9 II 1963, nr 33.

dr hab. Radosław Skrycki, prof. ucz.

Historyk, regionalista, specjalizuje się w historii kartografii nowożytnej oraz historii Pomorza Zachodniego i historycznej Nowej Marchii oraz historii muzealnictwa na Pomorzu po 1945 r. Pracownik Instytutu Historycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, przewodniczący Zespołu Historii Kartografii Polskiej Akademii Nauk, redaktor naczelny „Przeglądu Zachodniopomorskiego” i „Rocznika Chojeńskiego”; e-mail: radoslaw.skrycki@usz.edu.pl.

Word count: 3 895; **Tables:** –; **Figures:** –; **References:** 28

Received: 02.2022; **Reviewed:** 03.2022; **Accepted:** 04.2022; **Published:** 05.2022

DOI: 10.5604/01.3001.0015.8458

Copyright©: Some rights reserved: National Institute for Museums and Public Collections. Published by Index Copernicus Sp. z o.o.

This material is available under the Creative Commons – Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). The full terms of this license are available on: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>

Competing interests: Authors have declared that no competing interest exists.

Cite this article as: Skrycki R.; „PIERWSZE PRYWATNE” MUZEUM W PRL (60 LAT MUZEUM REGIONALNEGO W BARLINKU, CZ. 1). *Muz.*, 2022(63): 9-14

Table of contents 2022: <https://muzealnictworocznik.com/issue/14332>